

INNLEGG I STORTINGSDEBATTEN OM LANGTIDSPROGRAMMET
1986-89, TORSDAG 13. JUNI 1985

1. Innledning.

Ærede President,

Det er både meget gledelig og meget viktig at regjeringspartiene har avgitt en samstemmig innstilling om de politiske retningslinjer for neste fire-årsperiode. Vi har dermed fått en ny Fellesinnstilling. Sammen med Langtidsprogrammet vil den danne grunnlag for det fornyede mandat regjeringspartiene vil be om ved høstens stortingsvalg.

Innstillingen fra Finanskomiteen viser også at det tross bred og gledelig enighet om flere sentrale mål, foreligger to klart forskjellige hovedalternativer for de neste fire årene. Mens det ene innebærer en videreutvikling av den nåværende kurs for styrket velferd, vekst og fornyelse, fremstår det sosialistiske hovedalternativ vesentlig som et opplegg for gjentakelse av 1970-årenes feilgrep, som uvegelig vil føre til ny inflasjon, skadelig skattestigning og etterhvert ny stagnasjon .

2. Positive resultater av Regjeringens arbeid.

Vi skal i dag først og fremst se fremover. La meg allikevel kort få minne om noen av resultatene av den politikk som nå føres:

Vi har snudd truende stagnasjon i norsk økonomi til ny vekst for Norge, med voksende investeringer, større produksjon, høyere sysselsetting og høyere reallønn.

Vi har snudd voksende inflasjon - med trussel om gallopperende prisstigning og fullstendig ødeleggelse av konkurranseevnen - til lavere prisstigning enn på lange tider.

Efter at Arbeiderpartiets regjeringstid munnet ut i rekordstor inflasjon, ble norske produkter så dyre at mange norske arbeidsplasser ble utkonkurrert, og stigende arbeidsløshet ikke lenger var til å unngå. Og det var ikke mulig å bekjempe en så høy inflasjon som Arbeiderpartiet hadde skapt, uten tilstramminger som kunne gå utover sysselsettingen på kort sikt. Men nå er den registrerte arbeidsløsheten igjen under 2½ prosent av den virkelige arbeidsstyrken.

Det er satset mer til sosiale oppgaver enn noen gang før. Tross problemene kan vi også slå fast at helsevesenet er bygget ut. Og vi kan konstatere voksende effektivitet og større utbytte av de midler som settes inn i helsearbeidet.

Det er satset for Norges fremtid ved sterk utbygging av videregående og høyere utdanning.

Forskningsinnsatsen øker igjen sterkere enn nasjonalproduktet, etter at forskningen fikk en synkende andel av nasjonalproduktet i perioden frem til 1981. Samtidig gjøres også denne innsats mer effektiv.

Vi har fremmet maktspredning og mangfold, med større valgfrihet for enkeltmennesket, et åpnere samfunn og styrkelse av eiendomsretten.

Vi ser i dag i det hele en ny dynamikk, spennende initiativ og voksende pågangsmot både i yrkesliv og kulturliv. Vi ser derfor med optimisme på landets muligheter.

Men vi vil ikke male alt med samme farge. Vi ser godt de mange gjenstående uløste oppgaver. Regjeringens langtidsprogram og regjeringens felles innstilling viser hvorledes vi vil løse dem.

----- o -----

3. Politikk for vekst og trygge arbeidsplasser.

Det er en hovedoppgave å sikre arbeid for alle og trygge og videreutvikle velferdssamfunnet.

Selv om den økonomisk politikk som har vært ført de siste årene allerede har gitt løfterike resultater, vil det kreve mer tid å overvinne visse grunnleggende problemer i norsk økonomi. Bl.a. er Norges kostnadsnivå fortsatt for høyt i forhold til de land vi må konkurrere med.

Selv om mange skulle ønske det annerledes, stiller dette fortsatt krav om en moderat finans- og kreditt-politikk. Det er nødvendig for å hindre for sterk inflasjon og dermed tap av arbeidsplasser. Vi må også ta hensyn til risikoen for betydelige fall i oljeinntektene. Både av hensyn til sysselsettingen og for å begrense sårbarheten i vår økonomi må vi styrke konkurransekraften også for andre næringer enn olje- og gassproduksjonen.

I denne sammenheng gir særlig de langsiktige perspektivene for offentlige utgifter grunn til bekymring. Men vi kan ikke få nok vekst i privat virksomhet, hvis det offentlige beslaglegger en stadig stigende del av samfunnets ressurser, slik Arbeiderpartiets politikk vil innebære. Beregninger viser at selv om man ikke skulle gjennomføre noen flere store kostnadskrevende reformer vil de samlede offentlige utgiftene øke vesentlig sterkere enn nasjonalinntekten i årene fremover, p.g.a. de betydelige økte uttellingene til pensjonsytelser, helsevesenet og aldersomsorg som det økende antall eldre vil kreve. For å frigjøre ressurser til disse formål må man vise varsomhet på andre områder. For store og kostbare reformer vil m.a.o. gjøre det enda vanskeligere å hindre en så sterk økning i de offentlige utgifter at man kveler

vekstevnen i den private del av samfunnet. Krever man for meget, blir resultatene mindre til alle. Det er en av de gamle økonomiske erfaringer som det ser ut til å være litt for lett å glemme i gode tider.

Regjeringen anser det som en nødvendig oppgave å begrense veksten i offentlige utgifter, slik at de ikke vokser raskere enn bruttonasjonalproduktet. Slikt måtehold er nødvendig for å gi rom for vekst i privat virksomhet og sysselsetting. Men det kreves mer: Regjeringen vil satse sterkt på vekststimulerende tiltak og en aktiv distriktspolitikk. I Langtidsprogrammet har vi skissert en bredt anlagt strategi for å styrke produksjon, kompetanse og foretaksklima i alle deler av landet.

Vekst i næringslivet skapes ikke først og fremst ved offentlig bevilgninger, men ved å legge forholdene til rette for initiativ og innsats, og ved å ta bort unødige bremsere for rasjonelle tiltak. Man kan gjødsle veksten ved å tilføre penger, men hvis man gjør for meget av det går det som ellers når man gjødsler for sterkt: Man kveler veksten i stedet for å fremme den.

I tillegg til reformer i personbeskatningen som kan redusere ytterligere de innsatshemmende virkninger den har, vil Regjeringen fortsatt arbeide for et skattesystem som gjør det så lett som mulig for bedriftene å styrke sin lønnsomhet og kapitalstusjon.

Næringslivets muligheter til å finansiere omstillinger og nyskaping vil bli ytterligere bedret, bl.a. gjennom

den styrkede tilgangen på risikovillig kapital og tilfredsstillende lånemuligheter. Regjeringens politikk vil forsterke og bygge opp under den nye "bølgen" av nyetableringer.

Forskningsinnsatsen vil bli ytterligere forsterket, både i offentlig og privat regi. Det vil bli opprettet minst 5000 nye studieplasser før 1990, i tillegg til flere studieplasser i utlandet. Samarbeidet mellom undervisnings- og forskningsmiljøene i det offentlige og næringslivet vil bli stimulert.

Vi er glade for at også Arbeiderpartiet nå vil støtte vår linje for å gjøre det lettere å etablere norsk virksomhet i utlandet, som støtte og supplement for arbeidslivet her hjemme. Når de "byr over" ved å nevne høyere tall, kan man bare spørre: Hvorfor skulle akkurat dette området være noe unntak?

Men ikke noe av dette bør få oss til å drømme oss bort fra den veldige bremse på veksten som ligger i det høye kostnadsnivået vi fikk i 1970-årene, og som vi må innrømme at vi ikke har kommet bort fra, ennå.

For å bringe pris- og kostnadsveksten ned på samme nivå som våre handelspartnere, vil det kreves en mer moderat lønnsutvikling enn det vi har maktet hittil. Det kan man bare få til, hvis man reduserer inflasjonspresset, bl.a. ved måtehold med offentlige bevilgninger og utlån. Samtidig er det viktig å ha et best mulig samarbeid med

organisasjonene i arbeidslivet. Det er av felles interesse å medvirke til en inntektsutvikling som er forenlig med full sysselsetting.

4. Videreutvikling av velferdssamfunnet.

Vekstpolitikken er en forutsetning for å kunne løse flere viktige fellesoppgaver. Regjeringen har valgt å prioritere den offentlige innsats om de eldre - særlig de eldste eldre - de syke og barnefamiliene. Men for å få nok midler til en reell bedring for disse grupper, er det tvingende nødvendig å vise større tilbakeholdenhet overfor andre gruppers ønsker.

Bedre vilkår for barnefamiliene er tvingende nødvendig både av sosiale grunner og av hensyn til folkets fremtid. Men det er ikke løftenes størrelse som er avgjørende, men evnen og viljen til å gjennomføre dem. Og hvis Arbeiderpartiets overbud på andre områder blir gjennomført, vil det i virkelighetens verden bli små muligheter til å gjennomføre varige og gode nok forbedringer for barnefamiliene.

Regjeringen har i Langtidsprogrammet skissert et omfattende program for å styrke velferden:

Helsevesenet og særlig eldreomsorgen vil bli bygget videre ut. Prioriteringen mellom sykehjems plasser,

hjemmehjelpsordninger og andre tiltak er nå i større grad overlatt til kommunene, men det er gitt rammer som kan gi minst 1000 nye sykehjemsplasser pr. år.

Offentlige støtteordninger og tilbud bør i større grad innrettes mot de grupper og enkeltmennesker som har størst behov for hjelp.

Arbeidet for mer effektiv ressursutnyttelse vil bli videreført, slik at man bl.a. kan fortsette utviklingen i retning av "mer helse pr. krone".

Men hvis vi sammen skal make de store oppgavene, må også enkeltmennesket, nærmiljøet og frivillige og private ressurser mobiliseres for å løse de voksende oppgave, som tillegg til den økte offentlige innsats.

Regjeringen forbereder nå nedsettelse av to viktige utredningsutvalg. Ett av disse vil vurdere erfaringene med dagens styrings- og finansieringsordninger for institusjonshelsetjenesten, mens et annet utvalg skal se nærmere på de frivillige organisasjonenes virksomhet og deres samarbeid med det offentlige.

5. Demokrati og modernisering av offentlig sektor.

Et viktig mål for vårt reformarbeid er også å styrke og videreutvikle demokratiet og modernisere den offentlige virksomhet. For å oppnå dette, må den sentrale

styringen må bli mer generell og mindre detaljert. Ansvar og beslutningsmyndighet må alltid være så desentralisert som mulig, for å minske avstanden mellom de som beslutter og dem som beslutningene gjelder. Og vi må unngå unødige restriksjoner og inngrep i den enkeltes handlefrihet.

Regjeringen legger vekt på å stimulere til aktiv innsats for fornyelse og modernisering også i offentlig virksomhet, bl.a. ved å gi de enkelte institusjonene og etatene større budsjettmessig og faglig selvstendighet. Lederansvaret vil bli sterkere understreket, og interne regler myket opp.

Det kommunale selvstyret er en viktig del av reelt demokrati, og nødvendig for rasjonell bruk av ressursene. Det er skuffende at Arbeiderpartiet, bare noen uker etter stortingsbehandlingen av det nye inntektssystemet som skal gi kommunene større handlefrihet, foreslår nye begrensninger i kommunenes valg av fremgangsmåter. Hvis man virkelig mener at det lokale selvstyre nå skal gjøres mer reelt, kan ikke Staten samtidig gi mer konkrete bestemmelser om utbygginger på områder som kommunene nå er tillagt ansvaret for.

8. Avslutning.

Regjeringens langtidsprogram for perioden 1986-89 er et offensivt program for vekst og velferd. Samtidig er det en strategi for den nytenkning og fornyelse som er nødvendig for å møte de store utfordringer vi står

overfor. Her tenker jeg bl.a. på behovet for å skape 20-30.000 nye arbeidsplasser pr. år, tiltak for å skape gode forhold for den såkalte "eldrebølgen", nye problemer for distriktene og faren for at veksten i offentlige utgifter blir så sterk at den kveler det private initiativ som hele samfunnet er avhengig av.

Dette er også et realistisk regjeringsprogram, ikke en ønskeliste uten rotfeste i den virkelighet vi må være forberedt på å møte. Samtidig er det et program som virkelig prioriterer, som fordeler de midler som kan skaffes på en rasjonell måte, og ikke bare lover så meget av alt til alle at det ikke blir orden på noe.

Langtidsprogrammet viser at vi har rike muligheter, men at vi også har farlige muligheter for å ødelegge mulighetene. Regjeringen vil satse målbevisst, men ikke akseptere slike overbud som bare kan skape ny kraftig skattestigning og ny inflasjon, og dermed ødelegge grunnlaget for ti-tusener av arbeidsplasser.

Dette er også et program for samarbeid. Programmet og Fellesinnstillingen viser enda en gang hvilken evne regjeringspartiene har til å utarbeide samlende løsninger gjennom konstruktive drøftelser, sprunget ut av en vilje til å dra lasset sammen. Det er samtidig en åpen invitasjon til alle organisasjoner og andre grupper i vårt samfunn om et konstruktivt samarbeid: Vi kan alle yte en innsats og ta ansvar i arbeidet for å trygge velferds-samfunnet frem mot århundreskiftet. Og vi burde ha de beste muligheter for å klare denne oppgaven.